

ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 631.1

Зінченко О.А.,
д.е.н, доцент, професор кафедри
Морозенко А.А.
кафедра економічного аналізу і фінансів
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ БАНКУ

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах від стабільності функціонування банків залежить розвиток всієї фінансово-економічної системи. Перед керівництвом банківських структур постійно постають важливі проблеми щодо удосконалення управління фінансовими процесами таких структур. Складність процесу управління банківською установою вимагає розробки комплексного підходу до управління її пасивами, що включатиме базове балансування параметрів, оцінку та облік фінансового стану і ринкової позиції банку, формування та функціонування єдиного інформаційно-аналітичного поля банку, організаційної структури центрів прибутку і затрат, структурування єдиної автоматизованої системи управління ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективного управління ресурсами банку вивчали як закордонні (Роуз Питер С. [12]; Синки Дж. [14]; Маршалл Джон Ф., Кох Р [7] Кулаков А.Е. [9]), так і вітчизняні науковці (Сало І.В., Криклій О.А. [13]; Колодізев О.М., Чмутова І.М., Губарева І.О. [5]; Заруцька О.П. [3], Зянько В.В., Коваль Н.О., Тепня О.В. [2]; Примостка Л.О. [11]; Омелянович Л.О. [10] Кузьмін В.В. [8]). Низький рівень банківського управління ресурсами, а саме пасивами є чи не головною причиною, що все частіше призводить до кризового стану фінансових установ. Це свідчить, що на сучасному етапі розвитку банківської системи недостатньо повно розглянуті питання фінансового управління активами і пасивами банків з огляду на удосконалення цього процесу з урахуванням заходів, які покликані сприяти збалансованості функціонування активів і пасивів банку.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення особливостей фінансового управління пасивами в українських банках і удосконалення методики цього процесу в частині якості їх складу.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов функціонування банківської системи базове та ключове завдання фінансового менеджера полягає у пошуку ефективних шляхів підвищення конкурентоспроможності банку. Вирішення цього завдання потребує використання багатьох методів, прийомів, способів, систем та включає в себе удосконалення фінансового управління пасивами банку. Діяльність щодо фінансового управління пасивами банку є основою фундаменту його стратегії.

Звертаючись до методологічного аспекту досліджуваної проблематики, слід відзначити, що, хоч науковці і практики одностайні щодо важливої ролі фінансового управління пасивами банку, однак трактування такого поняття, як «управління пасивами банку» характеризують по-різному.

Так, наприклад, Дж. Сінкі у своїх роботах розуміє під управлінням пасивами «скоординоване управління балансом». З ним погоджується і Т. Корнієнко [6, с. 15], Сало І.В і Криклій О.А. [13, с. 188].

На думку Пітера С. Роуза, суть управління пасивами полягає в формуванні стратегій та виконанні заходів, що приводять структуру балансу банку у відповідність до його стратегічних програм [12].

Однак, Л. Примостка визначає дане поняття як інтегрований підхід до управління фінансовими потоками банку, за якого активи, зобов'язання та капітал розглядаються у нерозривній єдності і спрямовуються на досягнення стратегічної мети банківської діяльності [11, с. 305].

Згідно з постановою «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України», затвердженою Правлінням НБУ, управління пасивами – діяльність банку щодо проведення фінансових операцій з метою підтримання ліквідності,

оптимізації ризиків його комерційної діяльності, хеджування таких ризиків, коригування валютних позицій банку, здійснення операцій, що належать до інвестиційної та фінансової діяльності банку [1].

У навчальному посібнику «Банківський менеджмент» за редакцією О.А. Кириченка, процес управління пасивами банку трактується як формування стратегії та вжиття заходів, які приводять структуру банківського балансу у відповідність із його стратегічними цілями. На нашу думку, розуміння управління активами і пасивами банку як окремих прийомів управління банківськими операціями, стримує формування методології інтегрованого управління фінансами комерційного банку і, відповідно, створення адекватного аналітичного інструментарію [4].

З нашої точки зору, сутність управління пасивами можна визначити як фінансово-економічне поняття, яке характеризує системний перманентний процес управління фінансовими потоками банку для формування оптимальної структури балансу з метою досягнення системної мети діяльності банку, а саме – зростання його ринкової вартості та задоволення потреб власників.

Управління ресурсами банку є складною системою, елементами якої є об'єкти – фінансові потоки, які знаходять відображення в банківському балансі, що відображає фінансову структуру та стан банку на певний фіксований момент часу, а також суб'єкти управління, які охоплюють всі структурні рівні управління пасивами банку.

Виходячи з того, що перевагою стратегії управління банком через пасиви є змога підвищити економічну ефективність його діяльності шляхом установлення контролю за операційними витратами й удосконалення прогнозування потреби в ліквідних засобах, можна запропонувати наступну схему заходів щодо такого управління (рис 1).

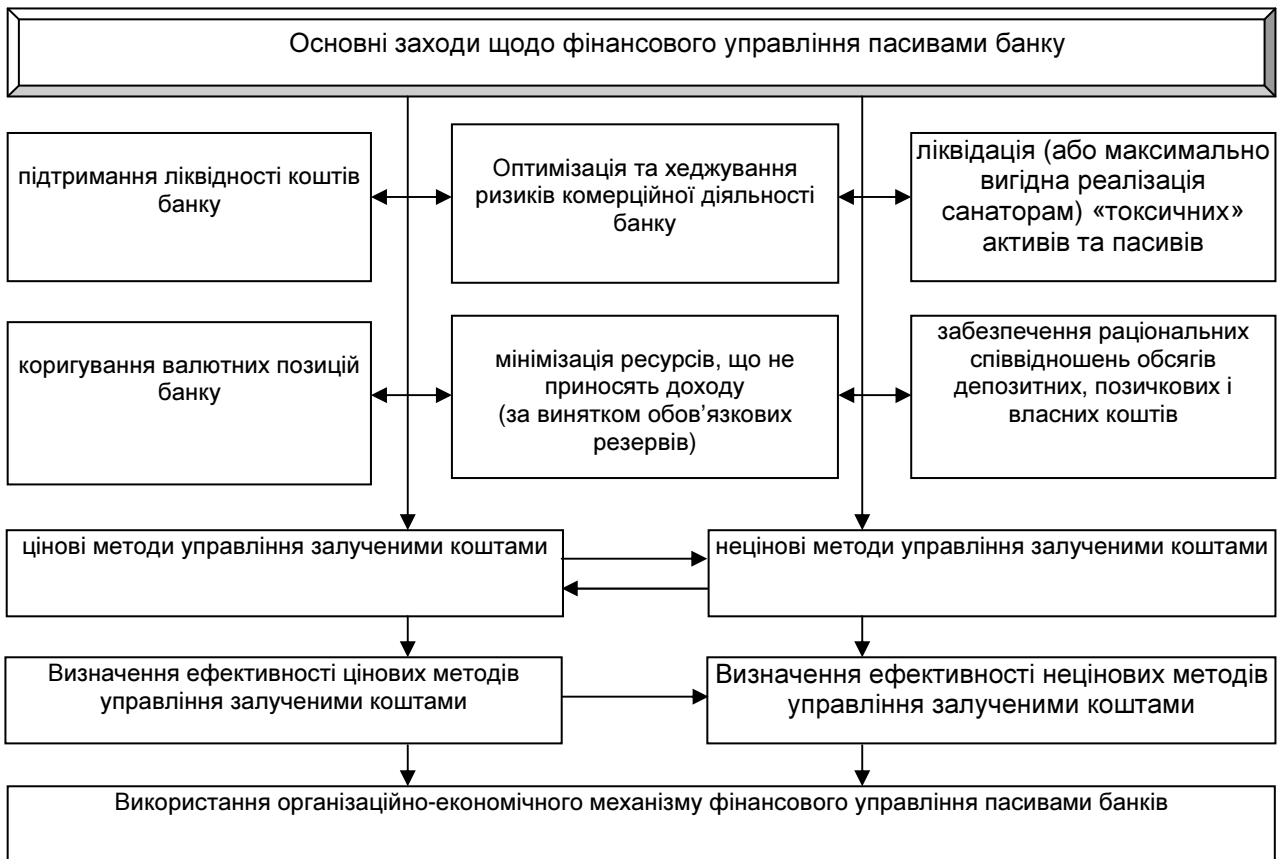

Рис. 1. Основні заходи щодо фінансового управління пасивами банку

Джерело: [авторська розробка]

Запропонований перелік основних заходів щодо фінансового управління пасивами банку не є вичерпним. Він може доповнюватись та модифікуватись в залежності від фінансово-економічних позицій конкретного банку. Можливо також використовувати такі заходи як оптимізація витрат на залучення коштів, встановлення контролю над джерелами коштів банку за аналогією до контролю над активами, реструктуризація пасивів в напрямку мінімізації витрат за залученими коштами, забезпечення оптимальних обсягу, структури та рівня витрат за пасивами, урахування ефективних напрямків розміщення коштів при їх залученні, установлення контролю за операційними витратами, прогнозування потреби в ліквідних засобах, точний прогноз руху процентних ставок та валютного курсу тощо.

Незалежно від того, які методи фінансового управління використовує банк: методи управління структурою балансу чи методи управління, пов'язані з проведенням позабалансових фінансових операцій (страхування, спекулятивні операції з фінансовими деривативами, хеджування тощо, найважливішим аспектом при цьому є застосування збалансованого управління активами та пасивами банку. Тому, що саме в цій збалансованості і полягає основа стабільності банку відповідно до кон'юнктури ринку. Завдання управління пасивами банку полягає у досягненні постійного балансу між потребами в ресурсах і засобами їх ефективного залучення.

Висновки з даного дослідження. Отже, нами в роботі запропоновано визначення сутності управління пасивами як фінансово-економічного поняття, яке характеризує системний перманентний процес управління фінансовими потоками банку для формування оптимальної структури балансу з метою досягнення системної цілі діяльності банку, а саме – зростання його ринкової вартості та задоволення потреб власників. Для ефективного фінансового управління пасивами банку запропоновані відповідні управлінські заходи.

Література

1. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків (Інструкція, Розд.2). – Постанова НБУ № 141 від 14.04.98 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.Nau.ua/doc/?Uid=1078.13194.0>.
2. Банківський менеджмент : навчальний посібник / О.В.Васюренко, В.В. Зянько, Н.О. Коваль, О.В. Тепня. – Вінниця: ВНТУ, 2007. – 148 с.
3. Заруцька О.П. Тенденції ціноутворення банківського процентного продукту [Текст] / О.П. Заруцька, В.В. Коваленко // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 8. – С.36-38.
4. Кириченко О.А. Банківський менеджмент : навчальний посібник / О.А. Кириченко. – Київ: "Знання-прес", 2002. – 438 с.
5. Колодізев О.М. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері : навчальний посібник / О.М. Колодізев, І.М. Чмутова, І.О. Губарева. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 408 с.
6. Корнієнко Т.В. Стратегічне управління активами та пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки / Т.В. Корнієнко // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 10. – С.14-18.
7. Кох Р. Менеджмент и финансы от А до Я : навчальний посібник / Р. Кох. – СПб: «Питер», 1999. – 496 с.
8. Кузьмін В.В. Банківський менеджмент : навчальний посібник / В.В. Кузьмін. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2006. – 300 с.
9. Кулаков А.Е. Управление активами и пассивами банка: Практическое пособие / А.Е. Кулаков. – М.: Издательская группа БДЦ-пресс, 2004 г. - 355 с.
10. Омелянович Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : навчальний посібник / Л.О. Омелянович. – Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. – 209 с.
11. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
12. Роуз Питер С. Банковский менеджмент : пер. с англ. 2-го изд. / Питер С. Роуз. – М.: «Дело Лтд», 1995. – 768 с.
13. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник / І.В. Сало, О.А. Криклій. – Суми: ВТД «Універсальна книга», 2007. – 314 с.
14. Синки Дж. Управление финансами в коммерческих банках : пер. с англ. 4-го пер. изд.; под ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера / Дж. Синки. – М: Catallaxy, 1994. – 820 с.